

*Nevientdzības
negatīvā ietekme
uz sabiedrību*

Ieva Moore

Ienākumu nevienlīdzību mēra ar **Džini** (Gini) koeficientu
Tas parāda ienākumu atšķirību starp iedzīvotāju kvintilēmm.

Nabadzība ir stāvoklis, kad trūkst iztikas līdzekļu.

Māksliniece Maija Kurševa:

“Nabadzība ir daudzu nelaimju un stagnācijas iemesls, ja jau ir jācinās par pamatvajadzībām, nekam citam laika neatliek.”

Kas ir **nabadzība**? To vislabāk var pateikt tie, kas nabadzībā jau nonākuši.

Pēc nabadzīgo cilvēku aptaujas par nabadzīgu ir uzskatāms cilvēks, kurš:

- nevar apmierināt dzīvības uzturēšanai nepieciešamās **elementārās** vajadzības;
- nevar atļauties veselīgu **uzturu** pietiekamā daudzumā;
- nevar samaksāt īri un nokārtot **komunālo** pakalpojumu maksas;
- saslimšanas gadījumā nevar atļauties iet pie **ārsta**;
- nevar samaksāt par nepieciešamajām **zālēm**;
- spiests valkāt **drēbes**, kamēr tās sairst;
- nevar atļauties valkāt atbilstošus **apavus**;
- sastopas ar grūtībām, kad jāsedz **bērnu** skolas izdevumi vai jāplāno bērnu tālākā izglītība;
- nevar apmierināt savas **kultūras** un garīgās vajadzības;
- dzīve vērsta tikai uz savas **eksistences** nodrošināšanu;
- kļūst **atkarīgs** no citu cilvēku, organizāciju un valdības iestāžu palīdzības.

Avots

Nabadzību vispirms saprot kā naudas trūkumu, kā ēdiena vai mājokļa trūkumu, kā izdzīvošanas risku, tomēr nabadzība ir komplekss un relatīvs jēdziens.

Relatīvā nabadzība raksturo situācijas, kad iztrūkst kādi atsevišķi resursi, kā piemēram ūdens, pārtika, mājoklis, sociālie, veselības, izglītības un kultūras resursi.

Nabadzība kā resursu trūkums ir saistīta ar **pamattiesībām**. Nabadzība apdraud pamattiesības.

Pēc otrā pasaules kara, lai novērstu turpmākas cilvēciskās ciešanas un izdzīvošanas draudus, līdz ar **Apvienoto nāciju** organizācijas izveidošanu tika pieņemta **Cilvēktiesību harta**, kas nosaka tiesības uz cilvēcisko pamatvajadzību apmierināšanu un tā ir saistīta ar pieejamu resursiem.

- Jēdziens “**nabadzības slazds**” ir situācija, kurā pabalsti veicina nabadzības stāvokļa noturīgumu un turpināšanos, jo mazatgotā darbā nodokļu un iemaksu atvilkšana no darba algas un saņēmamā pabalsta summas samazināšana panāk darbā iesaistītās personas apstākļu maz jūtamu uzlabošanos vai pat pasliktināšanos, salīdzinot ar laiku, kad persona bija bez nodarbošanās un saņēma pabalstu.
- Nabadzība kā psiholoģiskā trauma, kad cilvēki esot nabadzībā jūtas tik ļoti neērt, ka nevēlas to atzīt, tāpēc cenšoties nabadzību neizrādīt, **nevēršas pēc palīdzības**.
- **Nabadzības sliekšnis** - ienākumu līmenis vai tam ekvivalentas materiālas vērtības, kas mājsaimniecībai nepieciešamas noteiktā periodā, lai tā nebūtu nabadzīga. Eiropas savienības valstis izmanto rādītāju, ko rēķina kā 60% no rīcībā esošo ienākumu mediānas, pārrēķinātas uz ekvivalento patērētāju skaitu mājsaimniecībā. (CSB.gov.lv)

Minimālie ienākumi

Pirmais arguments ienākumu nevienlīdzības mazināšanai ir **solidaritāte**. Tas ir psiholoģisks pamats sociālās palīdzības sistēmai.

Tomēr nevienlīdzības mazināšanu var pamatot arī ar **racionāli praktiskiem apsvērumiem**.

Cilvēkiem ir ērtāk dzīvot kopienās, sabiedrībā un organizēt dažādu vajadzību apmierināšanu kolektīvi. **Kolektīvā vajadzība** pēc drošības valsts līmenī, sabiedrības dzīves kopējās plānošanas, sabiedrības dzīves regulēšana ar likumdošanu, tirgus sistēma.

Mēs piedalamies sabiedriskajās kolektīvajās **sistēmās**, kā sabiedriskais transports, veselības aprūpe, izglītība, kultūra un māksla, sabiedriskās un publiskās vietas, daba.

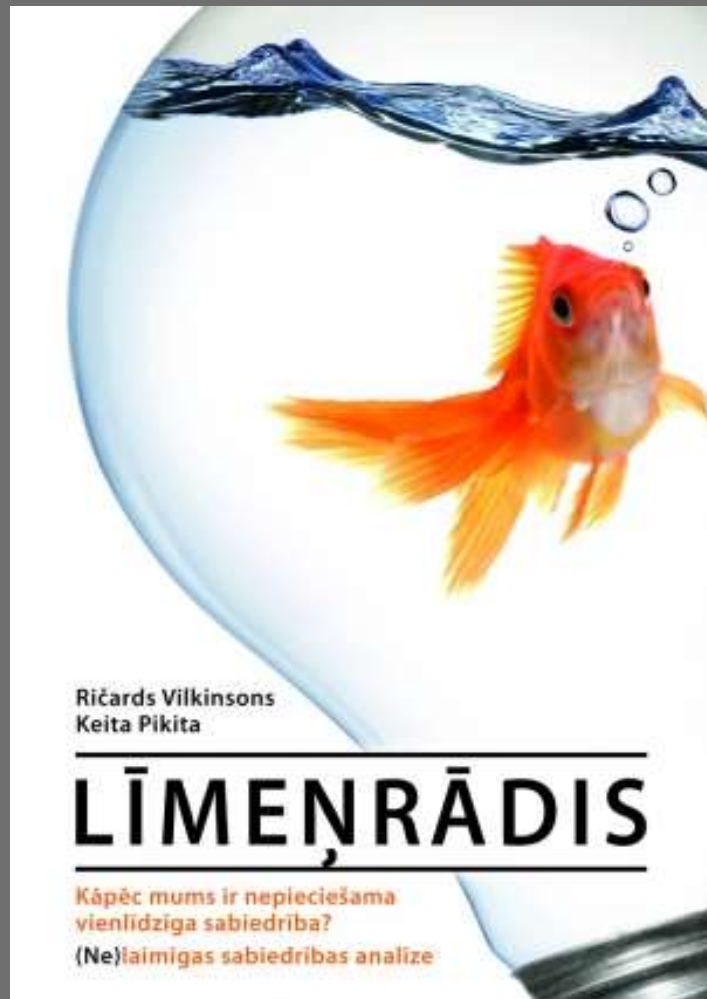
Sociālā apdrošināšana un sociālā **drošība** ir būtiska sabiedrības dzīves un tirgus ekonomikas sastāvdaļa. Ja ir liela nevienlīdzība, tad nabadzības sekas rada **lielu slogu** uz sociālās drošības sistēmu un nodokļu maksātājiem.

Taisnīgas sabiedrības izveide ir sabiedrības kopējās interesēs.

Lielāka **vienlīdzība** ir ne vien sabiedrības neaizsargāto slāņu interesēs, bet arī **uzņēmēju** un **valstviru** vajadzība.

Laime nav saistīta tikai ar personīgās materiālās labklājības līmeni, bet ir atkarīgs arī no **sabiedrības dzīves** kopumā. Vienlīdzības līmenis sabiedrībā galu galā būtiski ietekmē katra indivīda dzīvi, jo lielāka ienākumu **nevienlīdzība veicina** dažādu **sociālo problēmu saasināšanos**.

Jo vairāk cilvēku ir nabadzīgi, jo vairāk resursu ir nepieciešams, lai **cīnītos** ar sociālo problēmu **sekām**. Lielas darbaspējīgo iedzīvotāju grupas kādu ar resursiem saistītu šķēršļu dēļ **ilgstoši** nespēj iesaistīties **darba tirgū**. Resursu nepietiekamības dēļ nabadzīgie cilvēki nespēj īstenoties savā dzīvē un sabiedrība zaudē iespēju iegūt kopējo labumu no galvenā resursa - **cilvēkkapitāla**, tā vietā tērējot daudz resursu sociālās nodrošināšanas, veselības aprūpes, kārtības uzturešanas sistēmām. Bez atbilstošas izglītības un spējas iekļauties sabiedrībā cilvēki neattīsta savas spējas, neīsteno savu **radošo potenciālu** un talantus, nepiedalās **inovācijās** un **sabiedrības dzīves veidošanā**.

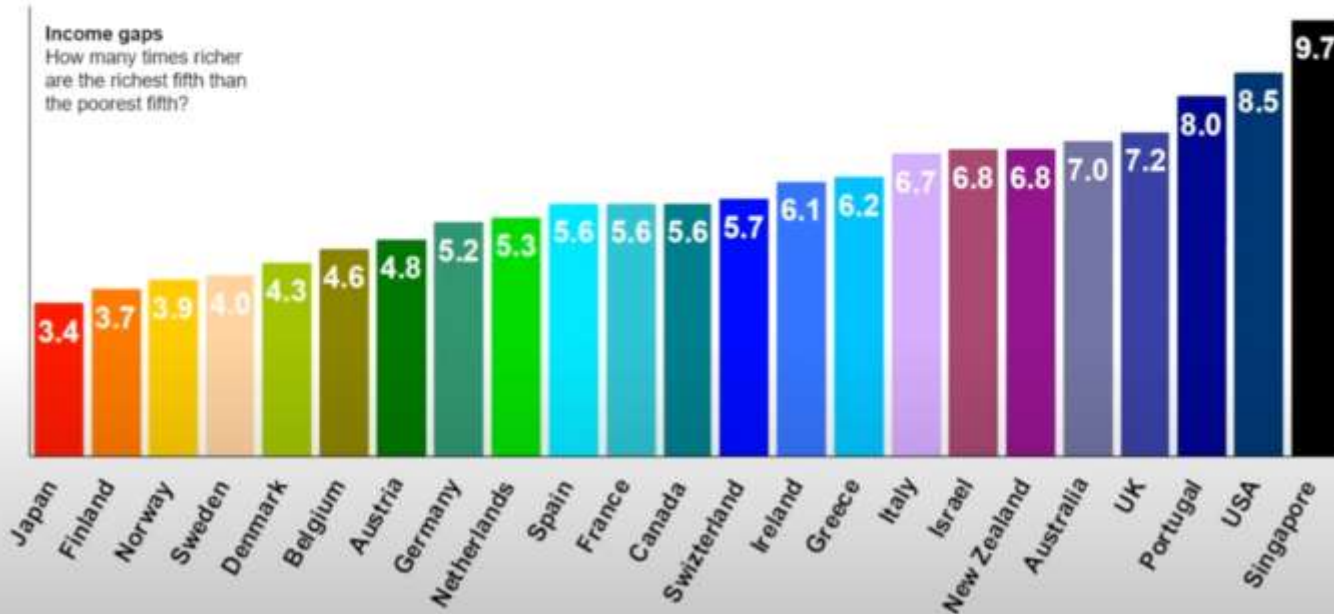
*The Spirit Level: Why Greater Equality Makes
Society Stronger Society. (2010)
Richard G. Wilkinson and Kate Pickett*

Līmeņrādis.
Kāpēc mums ir nepieciešama
vienlīdzīga sabiedrība?
(Ne)laimīgas sabiedrības
analīze (2011)

Jo lielāka ir ienākumu nevienlīdzība valstī, jo vairāk ir sociālo problēmu.

Inequality...

How much richer are the richest 20% in each country than the poorest 20%?

Pārtikušajās valstīs
ir atšķirīgs
nevienlīdzības
līmenis:
Japānā 3.4
ASV 8.5
Portugālē 8
Vācijā 5.2

Avots [5:45]

Nevientīdzības sekas

Sociālās problēmas (indikatoru):

- Life expectancy
- Math & Literacy
- Infant mortality
- Homicides
- Imprisonment
- Teenage birth
- Trust
- Obesity
- Mental illness (incl drugs & alcohol addiction)
- Social mobility

Jo lielāka ir nevienlīdzība, jo vairāk ir sociālo **problēmu**.
Nevienlīdzības sekas ir sliktāks sabiedrības **veselības** līmenis,
augstāks infekciju un saslimstību līmenis,
zemāka izglītības kvalitāte, jo biežāk jaunieši **nepabeidz skolu** un ir augstāka pusaudžu **grūtniecība**,
lielāks bezdarbs, jo ir kvalificēta darbaspēka trūkums,
zemāka savstarpējā **uzticēšanās**, augstāka noziedzība un nepievilcīgāka kopienu dzīve,
nedraudzīgāki kaimiņi, nesakārtotāka vide,
dažādi nomācoši psiholoģiskie faktori sociālo statusu atšķirību dēļ,
mazāka iedzīvotāju makstātspēja,
vairāk alkoholiķu un citu grūtdieņu,

Nevēlēšanās ievērot epidemioloģiskos noteikumus, vakcinēties, atbalstīt kara bēgļus,

Nodokļu un pabalstu izlīdzinošā etekme uz rīcībā esošajiem ienākumiem

Lambert's Conundrum

conundrum - mīkla, paradokss

	1	2	3	4	Total
Original Income x	10	20	30	40	100
Tax t	6	9	12	15	42
Transfer B	21	14	7	0	42
Net Income N	25	25	25	25	100

Source: Lambert, 2001, Table 11.1, p. 278

*Nevientīdzības mazināšanai izmanto
fiskālās, ekonomiskās un sociālās politikas rīkus*

- Nosaka **minimālās algas** līmeni
- Nosaka **pabalstus**, atvieglojumus un sociālās palīdzības veidus un apjomus.
(Kas, kam un cik pienākas)
- Nosaka **nodokļu** piemērošanas nosacījumus un apjomus
(**Fiskālā** politika ir nodokļu stratēģija ar mērķi vākt līdzekļus valsts budžetam un veicināt vai ierobežot konkrētas ekonomiskās aktivitātes)